

"לחם לאכול ובגד ללבוש"מאת : עזרא מרום

יעקב אבינו נודר נדר ואומר: "אם יהיה ד' עמדי ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש ושבתתי בשלום אל בית אבי והיית לי לאלוקים" (כ"ח, 20). שתי שאלות מתעוררות בפסוק זה:

1. יעקב מבקש תחילה דברים גשמיים ורק לבסוף מבקש דברים רוחניים כאשר הדעת נותנת שהיה צריך לעשות ההיפך.

2. המילים "לאכול וללבוש" מיותרות לכאורה שהרי ברור שלחם אוכלים ובגד לובשים ולכן מספיק היה שיאמר "ונתת לי לחם ובגד".

על השאלה הראשונה עונה הבן איש-חי שהרעיון הטמון בכך הוא שהדברים הגשמיים נועדו כדי לאפשר את העיסוק בדברים הרוחניים, דהיינו צריך לקדש את החול באופן שאני אוכל בשביל לחיות ולא חי בשביל לאכול. למשל אני אוכל כדי שיהיה לי כח ללמוד תורה, אני עובד כדי להרויח כסף ולעשות איתו צדקה וחסד וכן על זה הדרך. בשאלה השניה אנו מבקשים מהקב"ה שיתן לנו לחם ובגד. באופן שנוכל ליהנות מהם ולהשתמש בהם. משאלתנו להימנע ממצב שיש לנו הרבה כסף אך מפאת מחלה איננו יכולים ליהנות ממנו. אדם עם מחלות כמו לחץ דם או סוכרת נאלץ לוותר על מאכלים מסוימים ואם הוא מאושפז בבית חולים ומחובר לאינפוזיות ומכשירים רפואיים הוא אינו יכול לאכול ואף אינו יכול להתלבש ולהשתמש בבגדים היקרים ובחליפות המהודרות התלויות בארונם ובמקום זאת הוא שוכב עם פיג'מה של בית חולים.

המילים "לחם לאכול ובגד ללבוש" מבטאות רעיון של הסתפקות במועט. לימוד התורה קשור בויתור על הרבה מותרות בדברים גשמיים כמאמר חכמינו בפרקי אבות פרק שישי:

"פת במלח תאכל ועל הארץ תישן.. לחם צר ומים לחץ תשתה" וכן יש צורך גם במיעוט שינה.

יעקב מבקש רק צרכים בסיסיים כמו לחם ובגד. ההסתפקות במועט מבטאת את ההבדל בין היהודי לגוי כפי שמשתקף בדברי אליעזר לרבקה: "הגמיאני נא מעט מים". לעומתו עשו מבקש מיעקב: "הלעיטני נא מן האדום האדום הזה". כלומר תאכיל אותי בכמות גדולה ע"י שתפתח לי את הפה ותדחוס לתוכו אוכל כמו שמלעיטים את הגמל.

בגמרא נדרים מ"ט מסופר על רבי יהודה בר אילעאי שחי בעוני עד כדי כך שהיה לו ולאשתו חלוק אחד משותף שהיו לובשים אותו לסירוגין פעם הוא ופעם אשתו. יום אחד הוא הוזמן לבוא ולהשתתף בעצרת תפילה על עצירת גשמים ולא הלך כי לא היה לו מה ללבוש. בא אליו רבן גמליאל והציע לו גלימה יפה. בתגובה קם רבי יהודה מהמחצלת שעליה שכב והראה לרבן גמליאל שיש לו מתחת למחצלת הרבה דינרי זהב. הוא לא רצה להשתמש בהם כדי לא ליהנות בעולם הזה. עוד מסופר בגמרא במסכת ברכות י"ז על רבי חנינא בן דוסא שהיה מסתפק בקב חרובים מערב שבת לערב שבת. דוגמא נוספת משלמה המלך שאומר לקב"ה: "ריש ועושר אל תיתן לי, הטרפני לחם חוקי" (משלי ל', 8) כלומר אל תעשה אותי עני או עשיר תן לי רק כדי צרכי.

כיצד ירגיל אדם את עצמו להסתפק במועט? כאשר יכיר בערך של מה שיש לו כדברי הפתגם העממי:

"מי שהרגיש את האין ידע להעריך את היש". להמחשת רעיון זה נביא את הסיפור מהגמרא נדרים נ. שם מסופר על רבי עקיבא ורחל שחיו בחוסר כל בגלל שכלבא שבוע התנגד לנישואיהם. בגלל עוניים נאלצו לישון על מצע של תבן כי לא היו להם כרים וכסתות. בא אליהם אליהו הנביא שנדמה להם כאחד השכנים וביקש מהם מעט תבן לעשות עריסה לבנו התינוק. רבי עקיבא אמר לאשתו שיש אנשים שמצבם יותר גרוע מאיתנו שאפילו תבן אין להם ולנו יש!. רעיון זה מתבטא גם בפסוק: "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" (דברים ד' 39) דהיינו "על הארץ" מלמדנו שבצרכים ארציים תסתכל על מי שלמטה ממך מתחתך, שיש לו פחות ממך למשל הוא גר בדירת 2 חדרים ואתה גר ב3 חדרים, הוא נוסע במכונית מודל 2000 ואתה במכונית מודל 2014, באופן כזה תהיה שמח בחלקך. לעומת זאת "בשמים ממעל" מלמדנו שבעניינים רוחניים תסתכל על מי שלמעלה ממך, גדול ממך בתורה או בידע או במידות ואז תדבק בדרכיו ותלמד ממנו כמאמר הפיתגם במדרש רבה: "איתדבק, בדהין ואידהן" דהיינו תידבק במי שעוסק בשמן ותימרח גם אתה בשמן!.

אנו חיים היום בדור השפע. המודל של "לחם צר ומים לחץ" קיבל ביטוי אחר לגמרי: הלחם הצר הפך להיות בגט צר וארוך ואילו המים לחץ הפכו למים מוגזים (הפורצים בלחץ) בטעמים של פירות שונים. גם בלחם כבר לא מסתפקים בלחם פשוט וקונים לחם מיוחד בטעם של בצל, קימל ודגנים שונים, לחם חי ולחם קל. הנוער שלנו הפך להיות "דור המילקי" (ובשביל זה אף מוכנים לעזוב את הארץ ולהגר לברלין אוכלים רק מעדנים בטעמי פירות שונים ואינם נוגעים בגיל הפשוט או באשל. מי כמונו זוכר את הימים בהם היה בצבא תפריט ארוחת הבקר והערב מורכב מ"למ"ר שהם ראשי תיבות=לחם, מרגרינה, ריבה ואילו היום יש בצבא תפריט מובחר ברמה של מסעדה אזרחית טובה.

לסיים: נתפלל לקב"ה נגיד לו "הלו" ראשי תיבות מהפסוק בתהילים פרק נ"ה:

"הקשיבה לקולי ענני" ונבקש ממנו שיתן לנו פרנסה טובה עם בריאות טובה באופן שיתקיים בנו "לחם לאכול ובגד ללבוש"!

לעילוי נשמת **מרדכי וולף בן משה יהודה ז"ל**
אוהב האדם והאדמה, ממייסדי כפר מימון
איש חסד ואמת, מלח הארץ, ענו וצנוע
במלאת שנה לפטירתו. ת.נ.צ.ב.ה